

SI SEPOLIITIKA PEADI REKTORAAT
POLIITIKAOSAKOND B: STRUKTUURI - JA
ÜHTEKUULUVUSPOLIITIKA

TRANSPORT JA TURISM

SOTSIAALNE KAASAMINE ELI ÜHISTRANSPORDI VALDKONNAS

KOKKUVÕTE

Lühikokkuvõte

Käesolevas aruandes kirjeldatakse hiljuti avaldatud kirjanduse põhjal transpordi ja sotsiaalse kaasamise vahelisi seoseid ja esitatakse tõendusmaterjale suuremas sotsiaalse tõrjutuse ja transporditeenusteta jäämise ohus olevate elanikerühmade kohta. Samuti tuuakse näiteid kõige haavatavamatele kasutajatele ühistranspordi kättesaadavamaks muutmise headest tavadest, et anda mõningaid suuniseid selle kohta, kuidas ELi võiks paremini aidata sotsiaalse kaasamise küsimusi ühistranspordi poliitikas arvesse võtta.

Käesoleva dokumendi koostamist taotles Euroopa Parlamendi transpordi- ja turismikomisjon.

AUTORID

IRS - Istituto per la Ricerca Sociale: Manuela Samek Lodovici, Nicoletta Torchio

VASTUTAV ADMINISTRAATOR

Piero Soave
Poliitikaosakond: struktuuri- ja ühtekuuluvuspoliitika
Euroopa Parlament
B-1047 Brüssel
E-post: poldep-cohesion@europarl.europa.eu

TOIMETUSASSISTENT

Adrienn Borka

KEELEVERSIOONID

Originaal: EN.

TEAVE VÄLJAANDJA KOHTA

Poliitikaosakonnaga saab ühendust võtta ning selle igakuist teabelehte on võimalik tellida aadressil: poldep-cohesion@europarl.europa.eu

Käsikiri valmis 2015. aasta märtsis.
© Euroopa Liit, 2015.

Dokument on internetis kättesaadav aadressil:
<http://www.europarl.europa.eu/studies>

DISCLAIMER

Käesolevas dokumendis väljendatud arvamuste eest vastutab ainuisikuliselt autor ning need ei väljenda tingimata Euroopa Parlamendi ametlikku seisukohta.

Teksti reprodutseerimine ja tõlkimine on lubatud mitteärilistel eesmärkidel, kui viidatakse allikale ja teavitatakse sellest eelnevalt väljaandjat ning saadetakse talle koopia.

KOKKUVÕTE

Pikka aega on ühistranspordi sotsiaalsele mõõtmele teaduskirjanduses ja poliitikakujundamisel suhteliselt vähe tähelepanu pööratud. Rahvastiku vananemise, vaesuse, rände ja ebasoodsate geograafiliste tingimuste tõttu kasvavad lähiajal sotsiaalsed ja transpordiprobleemid. Transpordi sotsiaalne roll tuleb muuta transpordipoliitika osaks ning pöörata rohkem tähelepanu kõige haavatavamate kasutajarühmade spetsiifilistele liikuvusvajadustele. Kaaluda tuleks transpordi eakatele ja liikumispuudega inimestele kättesaadavamaks muutmist, teenuste kvaliteedi tõstmist ja hindade alandamist ning ühistranspordi tõhustamist selle majandusliku tasuvuse tagamiseks. Lisaks on autode kasutamise kahjulike mõjude piiramiseks väga oluline pakkuda uusi keskkonnasõbralikke ja energiasäästlikke ühistransporditeenuseid ja soodustada nende kasutamist.

Käesolevas aruandes antakse ülevaade kirjandusest ja empiirilistest tõenditest ühistranspordi ja sotsiaalse kaasamise vaheliste seoste kohta. Peamised tulemused on järgmised.

- Ühistranspordil on keskne tähtsus haavatavate ja ebasoodsas olukorras olevate elanikerühmade sotsiaalse tõrjutuse suurendamisel või leevendamisel, see mõjutab nende juurdepääsu põhiteenustele, nende tööhõivet ja sotsiaalseid suhteid. Transpordisüsteemi negatiivne mõju keskkonnale, ohutusele ja rahvatervisele mõjutab ilmselt ebaproportsionaalsel määral ebasoodsas olukorras olevaid elanikerühmi.
- Ebasoodsas olukorras olevatel ja haavatavatel elanikerühmadel on erinevad vajadused (hariduse, töö, tervishoiuteenuste jne kättesaadavus) ning transpordialased takistused mõjutavad neid eri viisidel. Seepärast tuleb ühistranspordipoliitikat ja -meetmeid spetsiaalselt kohandada kasutajate vajaduste ja probleemidega. Kuid senini on viidud läbi liiga vähe uuringuid ebasoodsas olukorras olevate elanikerühmade liikuvusvajaduste kohta ja neile on pööratud liiga vähe tähelepanu.
- Ühistransport ei ole ainuke ebasoodsas olukorras olevate inimeste liikuvusprobleemide lahendamise vahend. Sotsiaalse kaasamisega seotud liikuvusprobleemide käsitlemiseks on vaja transpordi- ja sotsiaalpoliitika vahelist vastastoimet, mis võib tähendada keerulisemat ja pikaajalisemat otsustusprotsessi.
- Uued transporditehnoloogiad võivad toetada ühistranspordipoliitikat sotsiaalse tõrjutuse leevendamisel ja pakkuda paindlikke kulutõhusaid teenuseid. Erasektori teenusepakkujate ja valitsusväliste organisatsioonide ulatuslikum kaasamine vabatahtlikku tegevusse võib samuti pakkuda odavaid lahendusi erivajaduste rahuldamiseks.
- Arvestades kasvavat vajadust pöörata rohkem tähelepanu ebasoodsas olukorras olevate elanikerühmade ja piirkondade liikuvus- ja juurdepääsuvajadustele, kasvab riiklikul, kohalikul ja ELi tasandi teadlikkus transpordi tähtsusest inimeste sotsiaalsel kaasamisel. Viimastel aastatel on selliste elanikerühmade erivajaduste käsitlemiseks rakendatud mõningaid meetmeid, seda enamasti ELi fondide ja programmide toetusel.

Kaasava ühistranspordisüsteemi arendamiseks peab transpordiliikide kättesaadavus, ohutus ja mugavus kujunema transpordipoliitika prioriteediks. See tähendab vajadust parandada

- teekonna kõiki etappe, sealhulgas jalgsi liikumise keskkonda, nii et liikumispuudega inimestel oleks võimalik ühistransporditeenustele juurde pääseda ja neid kasutada;
- haavatavate elanikerühmade vajadusi arvestavat transpordirajatiste planeerimist;
- ühistranspordi ohutust ja turvalisust, mis on väga olulised ja eeskätt naisi ja vanemaalisi mõjutavad küsimused. Ohutuse teemat tuleks arvesse võtta ka autoparklate ja transpordirajatiste planeerimisel;

- teenuste pakkumise ja hinnakujundamise struktuure;
- riigiasutuste võimet leida transporditeenustele innovaatilisi lahendusi, aktiveerides ja koordineerides erinevaid transpordiettevõtteid eri tasanditel, et pakkuda terviklikke ja paindlikke transporditeenuseid, mis ühendavad eri sihtkohti ning võimaldavad kõige haavatavamatel kasutajarühmadel korraldada nii lühi- ja kaugreise kui ka piiriüleseid reise;
- võrgustike loomist ja tegevuste koordineerimist toetavaid ning transpordi tõhusust ja paindlikkust parandavaid tehnoloogilisi vahendeid, et suhteliselt odavalt reageerida erinevatele liikuvusvajadustele ja -mustritele.

ELi institutsioonidel võib olla väga tähtis osa kõigi nende küsimuste lahendamisel.

- ELi institutsioonid võiksid täita sotsiaal- ja transpordipoliitikas olulisemat koordineerivat rolli Lissaboni lepingu (ELi toimimise lepingu) artikli 9 ehk Lissaboni lepingu horisontaalse sotsiaalklausli alusel, milles nõutakse suuremat tähelepanu ELi meetmete sotsiaalsele mõõtmele.
- Nad võivad integreerida kaasava lähenemisviisi ühistranspordi valdkonda, toetades suutlikkuse suurendamist erisuuniste ja ühiste ELi standardite kaudu ning töötades välja kättesaadavuse sertifitseerimise süsteemi sõidukite, transporditaristu, teabe ja transpordi hinnakujunduse jaoks.
- Nad võivad edendada ja rahaliselt toetada teadlikkuse suurendamise meetmeid ja heade tavade vahetamist.
- Nad võivad täiustada Euroopa statistikasüsteemi, liigitades andmed transporditeenuse kasutaja liigi järgi, et jälgida ühistranspordisüsteemide arengut, ning toetada tehnikauuringute ja poliitika hindamise uuringute läbiviimist, millega hinnatakse Euroopa riikide ühistranspordi majanduslikku ja sotsiaalset kasulikkust (kulusid).
- Ning lõpuks peaksid nad edendama kodanike osalemist otsuste tegemisel, et võtta arvesse marginaliseerumise ja sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate elanikerühmade ja piirkondade vajadusi. Äärmiselt oluline on eelnimetatute kaasamine aruteludesse, projektide kavandamisse ja otsustusprotsessidesse, seda vähemalt Euroopa fondidest kaasrahastatavate projektide ja programmide suhtes kohaldatavate menetluste puhul.

Nende põhimõtete toetamiseks on kättesaadavad mitmesugused, näiteks alljärgnevad võimalused.

- Õigusaktiga võib nõuda transpordikorralduses kättesaadavusega arvestamist ning Euroopa fondide kasutamise korral võiksid ELi normid olla kohustuslikud, nagu see on näiteks struktuurifondide puhul, kus õiguslikud nõuded hõlmavad rahastamise vaidlustamatu tingimusena kättesaadavust.
- Euroopa struktuurifonde võib kasutada transpordi- ja sotsiaalse kaasamise poliitika tervikliku planeerimise edendamiseks ning selliste katseprogrammide ja -projektide toetamiseks, mis käsitlevad ebasoodsas olukorras olevate elanikerühmade ja piirkondade juurdepääsetavusega seotud vajadusi. ELi programmid innovatsiooni edendamiseks transpordisüsteemis (näiteks raamprogramm „Horisont 2020“) võiksid anda ELi rahastamist esmajärjekorras transpordialaste teadusuuringute projektidele, mille eesmärk on muuta transport haavatavatele elanikerühmadele kättesaadavamaks, ning aidata levitada transpordi planeerimisel kasutatavate rakendusüuringute tulemusi.